

Færre afstamningsfejl med bedre arbejdsgange

Af Anders Fogh, Kevin Byskov og Uffe Lauritsen, VFL Kvæg

I en undersøgelse af afstamningsfejl i malkekvægsbesætninger er det fundet, at en stor andel af de fødte kalve ikke har den far og mor som de er registreret med på Kvægdata-basen. Ved langt størstedelen af disse fejl er både mor og far forkerte. Det betyder, at de ikke skyldes fejl ved inseminering, men i stedet fejl i forbindelse med mærkning og registrering af kalvene i besætningen.

Med gode arbejdsgange burde andelen af afstamningsfejl kunne nedbringes. Vi har derfor i en spørgeundersøgelse forsøgt at af-dække procedurene for mærkning og registrering i et stort antal malkekvægsbesætninger. Ud fra svarene i spørgeundersøgelsen er det ikke muligt entydigt at fastslå årsagerne til afstamningsfejl, men det er muligt at finde indsatsområder som kan forbedres i mange besætninger.

Kælvninger skal ske i kælvningsboks

Man skal grundlæggende sørge for at have en god styring omkring flytning af højdrægtige køer og kvier, så flest mulige kælvninger foregår i kælvningsboksen.

Undersøgelsen viser nemlig, at i en del besætninger sker nogle af kælvningerne ikke i kælvningsboks, på trods at der findes en kælvnings-

boks. I stedet kælver kvier og køer eksempelvis på marken eller i sengebåsen. Dette bør ikke direkte have betydning for korrekt mærkning og registrering, men det kan måske betyde, at de sædvanlige procedurer omkring kælvning ikke bliver gennemført og dermed indirekte give flere afstamningsfejl.

Spørgeundersøgelsen viser også, at lidt over halvdelen af besætningerne med kælvningsboks har enkelt-kælvningsboks, mens resten har fælles kælvningsbokse. Der er en tendens til at større besætninger oftere har fælles kælvningsboks end mindre besætninger. Med flere kælvninger og mange køer i kælvningsboksen kunne man tro, at der sker flere mærknings- og registreringsfejl i besætninger med fælles kælvningsboks. Undersøgelsen af afstamningsfejl viser dog, at der sker mange fejl i begge typer besætninger.

Øremærk umiddelbart efter kælvning, mens ko og kalv stadig er i kælvningsboksen

Man bør derfor se på procedurerne for øremærkning og registrering i sin egen besætning og kritisk overveje, om man skal stramme op. Man skal samtidig være opmærksom på, at tiltag ofte afhænger af hvilken type kælvningsboks, man anvender.

Fælles kælvningsboks

Hvis kalv eller ko flyttes før mærkning, kan dette give fejl. Så man skal holde styr på hvilke mødre og kalve, der hører sammen uden at kunne bruge koen som hjælp til at "vise" sammenhængen. Der er således en risiko for, at man sætter et forkert øremærke i kalven. Øremærk derfor mens ko og kalv stadig er i kælvningsboksen. Undersøgelsen viser, lidt overraskende, at det kun er i 40 % af besætningerne, som deltog i spørgeundersøgelsen, hvor alle kalve er øremærket, når koen eller kalven forlader kælvningsboksen.

I nogle besætninger kan man nedbringe andelen af fejl i afstamningen ved at øremærke umiddelbart efter kælvning. Men uanset hvor hurtig man er til at øremærke, vil der være tilfælde, hvor man alligevel er i tvivl.

I tvivlstilfælde angiver lidt over halvdelen af besætningerne, at de fastsætter afstamningen ved at finde ko og kalv, som ligner hinanden. I de resterende besætninger sættes kalve og mødre tilfældigt sammen, der foretages forældreskabstest, eller der gøres en ekstra indsats for at finde de rigtige mødre til kalvene. Den mest korrekte afstamning får man ved at bruge tid på at observere køer og kalve i kælvningsboksen eller alternativt ved at foretage forældreskabstest.

Enkelt kælvningsboks

I besætninger med separat kælvningsboks kan konsekvent øremærkning i kælvningsboksen umiddelbart efter kælvning nedbringe andelen af afstammingsfejl, fordi man i denne type kælvningsboks som udgangspunkt er sikker på, at man kender den rigtige mor til kalven.

Spørgeundersøgelsen viser, at det kun er i 40% af besætningerne, hvor alle kalve er øremærket, når koen eller kalven forlader kælvningsboksen.

Foretag registrering samtidig med øremærkning

Den mest sikre registrering foretages så tæt på kælvning som muligt, altså samtidig med øremærkning, mens ko og kalv stadig er i kælvningsboksen.

Især i større besætninger, men også i mindre besætninger er flere personer ofte involveret i arbejdet med mærkning, registrering og flytning af kalve. Det er derfor vigtigt at have en sikker måde at dokumentere sammenhængen mellem numre på mødre og kalve fra kælvningsboksen og helt til kalven er registreret i Dyreregistreringen. Spørgeundersøgelsen viser, at der bruges forskellige metoder til at overlevere sammenhænge, eksempelvis whiteboard, SMS, lister eller mundtlig overlevering. Alle metoder er gangbare, så længe det gøres systematisk med en minimal risiko for fejl.

De vigtigste indsatsområder er:

- Sørg for at køer og kvier kælver i kælvningsboksen
- Øremærk kalvene umiddelbart efter kælvning – registrer sammenhæng mellem kalv og ko samtidigt
- Er du i tvivl om mødrene til kalvene så brug ekstra tid på at observere – brug eventuelt forældreskabsbestemmelse

Hav værktøj tæt på kælvningsboks

Hav både øremærketangen og kvikko/staldregistreringsblok/anden dokumentationsmateriale tæt på kælvningsboksen, så det er nemt at mærke og registrere alle kalve systematisk umiddelbart efter kælvning.

Fejl i afstamningen sker hvis:

- Koen og kalvens nummer registreres som forventet, men øremærket i realiteten sættes i den forkerte kalv i kælvningsboksen eller kalveboksen.
- Man i forbindelse med registreringsproceduren fra observation i kælvningsboksen til indtastningen i registreringsprogrammet kommer til at bytte om på numre på kalve og mødre

Rækkefølge af handlinger i forbindelse med øremærkning og registrering:

1. Flyt kvien eller koen til kælvningsboksen X dage før forventet kælvning
2. Observer om der er nye kalve i kælvningsafdelingen X gange dagligt
3. Øremærk straks der er kalve uden øremærker
4. Registrer sammenhæng mellem ko og kalv samtidig med øremærkning
5. I tvivlstilfælde observer før sammenhæng registreres
6. Flyt ko og kalv fra kælvningsafdelingen

Ovenstående praksis bliver illustreret i en SOP, som kan anvendes i besætningen

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.